

Na osnovu člana 35, stav 1.1 Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova (Službeni list Republike Kosova, br. 77/16. avgust 2010.), članova 103. i 114. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (Službeni list Republike Kosova, br. 11/11. maj 2012), Odbor Centralne banke Republike Kosova na sastanku održanom 29. avgusta 2013. godine odobrio je:

UREDBU O SPOLJNOJ REVIZIJI MIKROFINANSIJSKIH INSTITUCIJA

Član 1. Svrha i definisanje

1. Svrha ove uredbe je da ojača i uspostavi regulatorni okvir pravila koji se odnose na spoljne revizore mikrofinansijskih institucija (u daljem tekstu: MFI) i utvrdi kvalitet pruženih usluga od strane spoljnih revizora, u odnosu na specifični rizik MFI-a i finansijskog sektora u celini. Ova uredba utvrđuje uslove za odobrenje spoljnih revizora, vršenje spoljne revizije MFI-a i odnose između spoljnih revizora MFI-a i CBK-a.

2. Ova uredba važi za sve MFI-e i strane filijale MFI-a registrovane od strane CBK-a da deluju na Kosovu.

Član 2. Definicije

1. Svi termini koji se koriste u ovoj uredbi imaju isto značenje sa sledećim definicijama za potrebe ove uredbe:

- a. Filijala strane MFI - ili filijala druge strane finansijske institucije* (u daljem tekstu filijala strane MFI-a) – označava pravno lice koji ima svoje glavno sedište i licenciran je za obavljanje mikrofinansijske delatnosti u jednoj drugoj jurisdikciji osim Republike Kosova;
- b. Revizorska firma* - označava pravno lice ili bilo koji drugi entitet, bez obzira na zakonski oblik, koja ima licencu u skladu sa Zakonom br. 04/L-014 o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji (Službeni list Republike Kosova, br.11 / 26. avgust 2011) (u daljem tekstu: Zakon o finansijskom izveštavanju) za obavljanje revizorskih poslova.
- c. Finansijski izveštaji* - označava pregled finansijskog stanja/bilans stanja / pregled prihoda, pregled novčanim tokovima, pregled o promenama na kapitalu i dodatne napomene i objašnjenja koji su sastavni deo finansijskih izveštaja.

Član 3.

Opšti uslovi

1. Spoljni revizor MFI-a registrovan od strane CBK-a koji deluje na Kosovu, mora biti licenciran od strane Kosovskog saveta za finansijsko izveštavanje (KSFI) i odobren od strane CBK-a.
2. Na osnovu pismenog zahteva, CBK će odobriti spoljnog revizora jedne MFI-a samo ako su ispunjeni sledeći uslovi:
 - a) Spoljni revizor licenciran na Kosovu u skladu sa Zakonom o finansijskom izveštavanju.
 - b) Spoljni revizor koji ima najmanje 3 (tri) godine iskustva na poslovima revizije finansijskih izveštaja MFI-a ili drugih finansijskih institucija ili kao zaposleni učesnik koji vrši reviziju ima takvo iskustvo.

Član 4.

Posebni uslovi i zahtevi

1. Odobrenje dato spoljnom revizoru je ograničeno na posebnu MFI i važi za jednu finansijsku godinu.
2. Aplikacije za odobrenje moraju biti podnete u CBK pre 30. juna svake godine.
3. MFI, zajedno sa aplikacijom za odobrenje, CBK-u mora da obezbedi:
 - a) Predlog za izbor spoljnog revizora;
 - b) Program revizije MFI-a;
 - c) Opis korišćenja izvora tokom obavljanja revizije;
 - d) Pismo angažovanja spoljnog revizora ili ugovor o pruženim uslugama;
 - e) Dokument koji dokazuje dovoljno iskustvo spoljnog revizora ili njegovo osoblje koje obavlja reviziju u oblasti revizije i drugih finansijskih institucija;
 - f) Potvrdu izdatu od Kosovskog saveta za finansijsko izveštavanje (KSFI) u vezi rezultata najnovije kontrole kvaliteta za spoljnog revizora (ova potvrda neće se zahtevati od strane CBK-a dok KSFI može izdati takvu potvrdu); i
 - g) Pismena izjava spoljnog revizora o ispunjavanju kriterijuma iz člana 7. ove Uredbe.
4. Program revizije i korišćenje izvora tokom obavljanja revizije, treba da bude adekvatan u odnosu na prirodu i veličinu MFI-a.
5. Neprekidan rad istog spoljnog revizora ograničen je na tri godine i tri uzastopne revizije.

Član 5.
Dobra reputacija

CBK će kao spoljnog revizora MFI-a odobriti spoljne revizore koji imaju dobru reputaciju i koji nisu angažovani u poslovima koji su nespojivi sa funkcijama spoljne revizije.

Član 6.
Ponovljena revizija

CBK ima pravo da zahteva ponovnu reviziju od drugog spoljnog revizora sa troškovima MFI-a, u slučajevima kada postojeći spoljni revizor MFI-a izvrši reviziju ili podnese izveštaj, koji nije u skladu sa zahtevima Zakona 04/L-093, uredbama CBK-a, Međunarodnim standardima revizije (u daljem tekstu: MSR) i ne pokazuje realnu i tačnu finansijsku situaciju MFI-a.

Član 7.
Profesionalna etika

Spoljni revizori trebaju da budu predmet profesionalnih etičkih principa utvrđenih od Međunarodne federacije računovođa "Kodeks etike za profesionalne računovođe"

Član 8.
Nezavisnost i objektivnost

1. Tokom vršenja revizije, spoljni revizor mora da bude nezavisan od entiteta revizije i da ni na koji način ne bude uključen u odluke menadžmenta revidiranog MFI-a. Spoljni revizori ne treba da izvrše reviziju, ako postoji bilo kakav direktan ili indirektan poslovni odnos ili o poslovanju uključujući i proviziju za nerevizijske dodatne usluge, između spoljnih revizora i revidiranih MFI-a, od kojih treća razumna i informisana strana može zaključiti da je nezavisnost spoljnih revizora ugrožena.
2. Spoljni revizori, takođe trebaju biti u skladu sa odredbama preporučenim od Komisije Evropske unije od 16. maja 2002. godine, Statutarna nezavisnost revizora u Osnovnim principima EU-a. Štaviše, CBK će obezbediti usklađenost sa Poglavljem IV Direktive EU 2006/43 o obaveznoj reviziji godišnjih računa i konsolidovanih računa.
3. Spoljni revizori moraju dokumentovati u reviziji radne papire, sve intervencije na njihovu nezavisnost, kao i mere bezbednosti koje su preduzete da ublaže te intervencije.

Član 9.
Nezavisnost i objektivnost revizora koji vrše reviziju u ime revizorskih firmi

Vlasnici ili akcionari revizorske odobrene firme, takođe i članovi administrativnih, upravljačkih i nadzornih organa, ili udružene firme, ne bi trebalo da ometaju izvršenje revizije na bilo koji način koji bi ugrozio nezavisnost i objektivnost revizora koji je sproveo reviziju u ime revizorske firme.

Član 10. **Tarife za reviziju**

Tarife za usluge revizije:

- a) Traži se da budu adekvatne kako bi omogućile odgovarajući kvalitet revizije;
- b) Ne bi trebalo da utiču ili određene od provizije dodatnih usluga revidirane MFI-e; i
- c) Ne mogu biti zasnovani na bilo kakav oblik uslovljavanja.

Član 11. **Zahtevi prema spoljnim revizorima u obavljanju revizije godišnjih računa**

Spoljni revizori treba da sprovode reviziju svih MFI-a u skladu sa MSR-om.

Član 12. **Sadržaj revizije**

1. Spoljni revizori bi trebalo da procene da li su godišnji računi MFI-a ili nisu spremni i završeni u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (u daljem tekstu: MSFI), Zakonom 04/L-093 i uredbi CBK-a, kao i proceniti da li je rukovodstvo MFI-a ispunilo ili ne svoju obavezu za pružanje jasne i potrebne evidencije kao i odgovarajuće dokumentacije i računovodstvene informacije u skladu sa Zakonom 04/L-093 i uredbama CBK-a.
2. Spoljni revizori treba da procene da li su informacije u godišnjim izveštajima u vezi godišnjih računa pretpostavke koje se odnose na kontinuitete operacija i predloga u vezi korišćenja viška ili pokrića gubitaka u skladu sa Zakonom 04/L-093 i uredbama CBK-a, i ako je informacija u skladu sa godišnjim izveštajem.
3. Spoljni revizori treba da procene adekvatnost administrativnih sistema rizika MFI-a bazirajući se na procenu:
 - a) Udovoljavanje zahtevima za organizacione strukture u odnosu na upravljanje svakog specifičnog rizika;
 - b) Politika i procedura za upravljanje bilo kakvog specifičnog rizika i njihovo sprovođenje;
 - c) Adekvatnosti identifikovanja, merenja i praćenja svakog specifičnog rizika;
 - d) Adekvatnost i efikasnost sistema unutrašnje revizije u upravljanju bilo kojeg specifičnog rizika.
4. Specifični rizici obuhvataju: kreditni rizik, tržišni rizik, operativni rizik, rizik likvidnosti i drugi rizici prema kojima je izložena MFI.
5. Spoljni revizori treba izvršiti procenu za MFI u vezi upravljanja sredstvima i uspostavljanje unutrašnje kontrole.

6. Revizija MFI-a treba da pokriva oblasti kao što su kreditni portofolio, rezerve za kreditne gubitke, nekvalitetnu aktivnu, procenu adekvatnosti unutrašnje kontrole nad finansijskim izveštajima.
7. Spoljni revizori treba da kroz reviziju, doprinesu sprečavanju i otkrivanju nepravilnosti i grešaka.

Član 13. Dužnosti spoljnih revizora

1. Spoljni revizori treba da sprovedu reviziju po svojoj proceni, uključujući bolju procenu rizika, što predstavlja uključivanje pogrešnih informacija u godišnjim računima zbog nepravilnosti i grešaka.
2. Spoljni revizori treba da obezbede da oni imaju dovoljno osnova da procene da li postoji povreda zakona i propisa Zakona 04/L-093 i propisa CBK-a, koji su materijalni uslovi godišnjih računa.
3. Spoljni revizori treba proveriti pravilnost, tačnost i potpunost MFI-a izveštaja dostavljenih CBK-u u skladu sa važećim propisima odobrenim od strane CBK-a. Bazirajući se na obavljenju kontrolu, spoljni revizori treba da procene da li su izveštaji završeni ili su u skladu sa Zakonom 04/L-093 i uredbi CBK-a ukoliko održavaju realno i objektivno finansijsko stanje MFI-a.
4. Spoljni revizori moraju da dostave u pisanoj formi Odboru direktora MFI-a sledeće okolnosti:
 - a) Nedostaci koji se odnose na obavezu kako bi obezbedili potrebnu registraciju, jasno obelodanjivanje i dokumentovanu računovodstvenu dokumentaciju;
 - b) Greške i propusti u organizovanju i kontrolu upravljanja sredstava;
 - c) Nepravilnosti i greške koje mogu dovesti do pogrešnih informacija u godišnjim računima;

Član 14. Dokumentacija obavljanja dužnosti

U skladu sa ISA 230, "Dokumentacija revizije", spoljni revizori bi trebalo da dokumentuju kako je sprovedena revizija kao i rezultati jedne revizije. Pitanja koja pokazuju da nepravilnosti ili greške mogu biti prisutne trebaju se posebno dokumentovati.

Član 15. Održavanje radnih papira revizije

Radni papiri revizije treba da se pripreme i održavaju u skladu sa relevantnim SNA.

Član 16. Izveštaj spoljnog revizora

1. Spoljni revizori treba da pripreme godišnji izveštaj o reviziji u skladu sa MSFI u slučaju materijalnih razlika, kao i jedan izveštaj o reviziji sa mišljenjem revizora u skladu sa Pravilnikom o upravljanju kreditnim rizikom.
2. Revizorski izveštaj treba da utvrdi da su usluge revizije u skladu sa odredbama Zakona 04/L-093, ovom uredbom i drugim relevantnim uredbama CBK-a.
3. Revizorski izveštaj treba da potvrdi i obelodani sledeće:
 - a) Ako su godišnji računi pripremljeni i završeni u skladu sa MSFI-om, Zakonom br. 04/L-093 i relevantnim uredbama CBK-a i prikazuju istinito i objektivno finansijsko stanje i aktivnosti MFI-a.
 - b) Ako je menadžment MFI-a ispunilo svoju obavezu, da pruži jasne i potrebne evidencije kao i dokumentaciju računovodstvenih informacija; i
 - c) Ako su podaci o godišnjem izveštaju u vezi godišnjih izveštaja, pretpostavkama koje se odnose na kontinuitet poslovanja i predlozi u vezi korišćenja viška ili pokrića gubitaka, u skladu sa Zakonom br. 04/L-093 i važećim uredbama CBK-a.
4. Ako računi ne pružaju informacije o ishodu i stanju MFI-a, koje moraju biti obezbeđene, spoljni revizori treba da naglase ili utvrde rezerve revizora i po mogućnosti pruže dodatne informacije u izveštaju o reviziji.
5. Ako spoljni revizori dođu do zaključka da računi ne trebaju biti finalizovani u svom sadašnjem obliku, to treba jasno da navedu.
6. Spoljni revizori treba da ocene sprovođenje datih preporuka od spoljnih revizora za prošlu finansijsku godinu.

Član 17. Pismo menadžmenta

1. Spoljni revizori, treba da u skladu sa Pravilnikom o izveštavanju MFI-a pripreme konačno pismo menadžmenta MFI-a, o zaključcima procesa revizije. Pismo menadžmenta treba da sadrži sve zaključke koje mogu ostvariti spoljni revizori u vezi aktivnosti ili finansijskog stanja MFI-a, kao i informacije o njihovoj pažnji u misiji revizije.
2. U konačnom pismu menadžmenta, spoljni revizori moraju da daju specifičnu izjavu o sistemu unutrašnje kontrole, u cilju da se obezbedi određeni red i bezbednost na obelodanjivanju materijala, u strukturi unutrašnje kontrole. Specifična izjava, treba da sadrži funkciju unutrašnje kontrole.

Član 18. Diskrecija

1. Spoljni revizori i saradnici spoljnih revizora, imaju obavezu čuvanja tajne u vezi saznanja stečenih za vreme njihovog rada, osim ako nije drugačije određeno zakonom ili u slučajevima kada se informacije odnosi na osobu čija dužnost ne zahteva profesionalnu tajnost. Spoljni revizori i saradnici spoljnih revizora ne mogu koristiti te informacije za svoje aktivnosti, odnosno za usluge ili zapošljavanje drugih.
2. Spoljni revizori, bez obzira na ograničenja navedenih u stavu 1. ovog člana ili sporazuma o čuvanju poverljivih podataka, mogu da pruže objašnjenja i dostave dokumentaciju o izvršenoj reviziji, kada se to zahteva važećim zakonodavstvom na Kosovu.
3. Obaveza čuvanja tajne nastavlja se i nakon završetka tih poslova.

Član 19. **Obaveza za informisanje**

1. Spoljni revizor u okviru svoje dužnosti treba da pruži informacije u vezi pitanja koja se odnose na MFI, koje spoljni revizor je naučio tokom revizije, kada se zahteva od skupa akcionara, odbora direktora, višeg menadžmenta, revizijskog komiteta ili lica ovlašćenog od strane CBK-a.
2. Spoljni revizor, treba odmah da obavesti komitet revizije ili Odbor direktora MFI-a i CBK-a, kada tokom revizije MFI-a zapazi:
 - a) Ozbiljan sukob u organima odlučivanja ili iznenadni odlazak menadžera koji je imao ključnu funkciju;
 - b) informaciju koja ukazuje da može postojati materijalno kršenje zakona, uredbi, uputstva i naredbi CBK-a, kao i statuta i podzakonskih akata MFI-a; ili
 - c) nameru unutrašnjeg revizora da podnese ostavku ili njegovo uklanjanje; i negativne ili materijalne promene koje predstavljaju rizik za rad MFI-a i mogućnost nastavljanja rizika.
3. Spoljni revizor treba da na osnovu zahteva CBK-a, pruži CBK-u bilo koju informaciju tokom revizije, u vezi njegovog učinka u obavljanju revizorskih usluga u MFI-u.
4. CBK održava redovne kontakte i može inicirati sastanke sa spoljnim revizorom MFI-a, u bilo koje vreme kada se takvi kontakti smatraju neophodnim.

Član 20. **Kontrola kvaliteta i njihovo preispitivanje**

1. Spoljni revizori odobreni od strane CBK-a treba da primenjuju politike i adekvatne procedure kontrole kvaliteta koje se odnose na sve aspekte revizije.
2. Spoljni revizori odobreni od strane CBK-a, će biti predmet razmatranja kvaliteta davanja obezbeđenja od strane CBK-a.

3. Pregled kvaliteta odobrenog spoljnog revizora, treba da sadrži određeni zadatak revizije i treba da se vrši od strane CBK-a ili od strane recenzenta kojeg odredi CBK.
4. Tokom razmatranja kvaliteta, CBK ili recenzent mora da utvrdi u kojoj meri, spoljni revizor primenjuje pravila i adekvatne procedure kontrole kvaliteta u svim značajnim aspektima revizije. Tokom pregleda, CBK ili recenzent treba da imaju pristup u svim radnim dokumentima spoljnog revizora, u meri koja je neophodna za sprovođenje adekvatne kontrole kvaliteta.
5. Imajući u vidu obaveze za čuvanje tajnosti, član 18. ove uredbe primenjuju se isto kako za CBK tako i za recenzenta.
6. Prikupljeni rezultati pregleda kvaliteta davanja obezbeđenja će biti objavljeni od strane CBK-a, uključujući preporuke, sprovođenje preporuka i sankcije takođe.

Član 21.
Razrešenja i ostavka

1. Spoljni revizori MFI-a mogu se razrešiti kada postoje dovoljni razlozi za to. Razlike u mišljenjima o postupcima u računovodstvu ili u procedurama revizije, ne mogu se uzeti kao razlog za razrešenje.
2. I revidirani MFI i spoljni revizori moraju da obaveste CBK prilikom razrešenja ili ostavke i trebaju dati dovoljno objašnjenje za razloge za takvu odluku.

Član 22.
Povlačenje odobrenja

Odobrenje spoljnog revizora će biti povučeno ukoliko je dobra reputacija te revizorske firme ozbiljno ugrožena ili ako jedan od uslova iz ove uredbe više nije ispunjen.

Član 23.
Sprovođenje, popravne mere i civilne kazne

1. Ako spoljni revizori MFI-a krše obaveze revizora, utvrđene Zakonom br. 04/L-093 odredbama ove uredbe i drugim relevantnim uredbama CBK-a, CBK može da izrekne pismeno upozorenje spoljnom revizoru, jedan primerak dostaviće se revizijskoj MFI.
2. Ako se povrede definisane u stavu 1. ovog člana ponove, CBK ima pravo da:
 - a) odbije usvajanje spoljnog revizora da se angažuje u obavljanju revizije finansijske institucija licencirane od strane CBK-a da deluju u Republici Kosovo;

- b) zahtevati razrešenje ili zamenu revizora;
 - c) direktno imenuje, razrešava ili zamenjuje revizora, ili
 - d) zahtevati ponovnu reviziju prema članu 6. ove uredbe.
3. CBK može da izrekne kaznu od hiljadu (1.000) do **dve hiljade (20,000)** evra revizorskoj firmi za sledeće povrede:
- a) neuspeh prilikom izvršenja revizije prema ovoj uredbi;
 - b) neuspeh prilikom izvršavanja revizije i pripreme revizorskog izveštaja u vremenskom roku na osnovu člana 5. Pravilnika o izveštavanju MFI-a u CBK.
 - c) neuspeh prilikom momentalnog obaveštavanja Odbora direktora o činjenicama i okolnostima iz stava 4, člana 13. ove uredbe.

Član 24. Stupanje na snagu

Ova uredba stupa na snagu 15 dana nakon odobrenja od strane Odbora CBK-a.

Predsednik Odbora Centralne banke Republike Kosovo

Mejdi Bektashi